

Kyrka i rörelse

Det är få händelser under det senaste året som så tydligt illustrerar det här föredragets rubrik ”Kyrka i rörelse”, som flytten av kyrkan i Kiruna.

Den visar att kyrkans rörelse inte alltid är enkel. Den kräver noggranna förberedelser och samverkan av ett mycket stort antal människor, lekfolk och vigda, sakkunniga och engagerade. Lastbilar, bärlinor och lyftkranar, mätinstrument och drönare.

Kyrkans rörelse tar hela lokalsamhället i anspråk. Det påminner oss om att det inte nödvändigtvis går särskilt fort, att kyrkans rörelse är en avancerad tilldragelse som kräver att vi är observanta på många faktorer samtidigt.

Skarpa svängar eller dåligt vägval kan få ödesdiga konsekvenser för delar av kyrkan. Men vi kan också påminna varandra om att när kyrkan rör sig så väcks ett stort intresse.

Det var 1.2 miljoner som följde kyrkans rörelse i SVT:s *Slow TV*-satsning och därtill kommer ett stort internationellt intresse. Kyrkans rörelse engagerar och berör!

För många år sedan, när jag var ny biskop i Linköpings stift var jag inbjuden till en föreläsningsförening. Den råkade fylla 75 år, eller något sådant, och medan jag väntade på att mötet skulle tala så bläddrade jag lite i jubileumsskriften. Där fanns alla tidigare talare, med ämnen, förtecknade. Alla mina företrädare under perioden var där. Döm om min häpnad när jag märkte att vi alla hade fått samma ämne, med bara lite varianter i uttryckssätt: *Vart går kyrkan?* Kyrkans rörelse engagerar och intresserar.

De två bilderna utmanar varandra. Det är lätt att tänka sig att kyrkans rörelse handlar om institutionsförändring. Men jag anar att angelägenheten som fanns hos den där föreläsningsföreningen, som envisades med att ställa nästan samma fråga till fem-sex generationer biskopar, låg lite djupare.

Mer av rörelser i kyrkan än av kyrkans organisationsförändring, så att säga,

Just sådana tecken på kyrkans rörelse finns en hel del just nu, alltså rörelse i kyrkan. Biskop Karin rörde vid det i går, och jag vill bidra med en sorts helikopterbild, som gör att vi nog på goda grunder kan ana att något rör på sig, även om det långt ifrån märks överallt.

Vi har:

- *Konfirmandsiffrorna*. I många församlingar märker vi hur konfirmandarbetet växer och bland unga finns en ökad förväntan och nyfikenhet inför kyrka och konfirmation. Unga människor ställer djupa frågor, de vågar tala om tro och liv och flera vill ta ansvar som unga ledare.
- *Förtroendesiffrorna*. I flera mätningar, både Förtroendebarmetern och Verians Anseendeindex klättrar förtroendet för Svenska kyrkan. Jag tror att vi är många som upplever detta...
- Ökat positivt *medialt intresse*.
- Det något kryptiska iakttagandet att Jesus framträder som *influencer*.
- I nuläget har vi också ett *minskande nettouträde* ur kyrkan. Fortfarande tappar vi medlemmar, men inte alls som en bit tillbaka i tiden
- Dessutom kommer det vittnesbörd också från andra länder i västvärlden att man ser liknande rörelser

Vår uppgift är förstås att tolka vad rörelserna står för. Och vi ska arbeta med förutsättningarna för rörelse i vår tid och i vårt stift.

Samtidigt är det, ärligt talat, svårt att säga varför allt detta händer just nu, även om jag har några idéer. Detta är rörelser som vi inte råder över i så hög grad. Vårt ansvar är att ta emot och förvalta.

Kyrkan rör sig, det rör sig i kyrkan – och Guds Ande rör vid kyrkan.

Men kyrkan rör sig inte i största allmänhet – eller för sin egen skull. Kyrkans rörelse handlar om Kristus. Vi är kallade att följa honom.

En del av kyrkans rörelse handlar ju om att det är vi som blir rörda av Kristus. Det kan inte beräknas eller planeras. Det är något som händer – som vi kan ta emot.

Som med mycket i vår lutherska tradition behöver vi hålla samman två skenbara motsättningar – *simul*, som vi säger. Samtidigt.

Dels det noggranna planerandet, dels överlåtelsen i Mästarens händer. En kyrka i rörelse vandrar nära Jesus.

Men framför allt är den ständiga rörelsen i kyrkan konstitutiv för vår typ av kyrka, för folkkyrkan. Därför skulle jag vilja inbjuda er att titta lite närmare på människorna runt Jesus. Vi ska stanna upp vid några bilder och berättelser där vi som människor, präster, diakoner eller andra får röra oss i förhållande till Jesus.

Avsikten är att göra enkla nedslag bland människorna runt Jesus, och utifrån det försöka förstå Svenska kyrkans uppdrag och sätt att röra sig i vår tid. För det finns väldigt mycket i de gamla Jesusberättelserna som direkt går att se återspeglat i vår kyrkans sätt att fungera också i dag. Och det handlar rätt mycket om begreppet ”rörelse”.

Med ”människorna runt Jesus” förstår jag alltså till viss del människorna på Jesu tid. Men inte bara. Det handlar också om oss, om vi tänker oss rätt så fysiskt att vi just i dag står ”omkring Jesus”.

Så använd fantasin och låt livet runt Jesus speglas in i vår tid. Vi rör oss kring Jesus och vi rör oss med Jesus.

[Introitus]

Till att börja med vill jag peka på att fanns två väsentliga, naturligtvis överlappande, men ändå rätt väsensskilda rörelsemönster kring Jesus.

Det ena mönstret handlade om människor som följde honom nära och länge, som bokstavligen släppte vad de hade för händerna och följde med honom.

Det andra mönstret handlade om människor som mötte honom, men som sedan gick hem, upprättade av mötet och fortsatte att leva sina vanliga liv, men med en erfarenhet i kropp och hjärta av att Gud verkar i människors liv. För det mesta i det fördolda men någon, enstaka gång på ett helt unikt sätt.

Dessa två förhållningssätt har genom historien gång på gång reproducerats och nästan alltid hamnat i konflikt.

De traditionella väckelserörelserna motsvarar den första rörelsen: att lämna ett gammalt liv och gå in i ett nytt.

Den andra rörelsen motsvarar de klassiska, gamla kyrkorna, som ofta verkat i de kristna majoritetskulturerna; här är fokus mer på att känna igen Guds verk i det som jag står mitt i.

Dessa förhållningssätt ska absolut inte spelas ut mot varandra. De har komplementära uppgifter, som vi kommer att se om en stund, och de är båda uttryck för goda sätt att leva mänskligt och att låta sig påverkas av Jesus verk och föredöme.

[Omkring Jesus]

Nu går vi till bergspredikan. På kullen sätter sig Jesus ned och börjar tala. Så börjar bergspredikan.

Bergspredikans händelse är en av grundbilderna som jag vill använda för människan, kyrkan och Gud. När jag berättar detta så tänk helt enkelt på ett vanligt svenskkyrkligt församlingsliv, och jämför.

Det första jag ser är att Jesus sätter sig ner när han ska tala. Det viktigaste behöver sägas i respekt, inte uppifrån. Något i vårt sätt att fungera, när vi sitter tillsammans, gör att det som sägs då blir dialogiskt. Det inbjuder till eftertanke och till respons. Och till invändningar.

Bergspredikan är sannolikt mindre ett historiskt tal, även om detta kan vara ett historiskt tillfälle. Mer är det kanske en kyrkans kollektion av sådant man insåg var viktigt av det Jesus sagt, men det är inte en systematisk framställning av en sammanhållen ideologi.

Redan här är det lätt att se att det Jesus säger behöver tolkas, och redan i hållningen ”att sitta ner” finns en inbjudan till det. Kom och var med, och låt oss förstå detta tillsammans. Berättelsen är inte färdig, du är en del av den, med ditt liv. Rörelsen finns redan i berättelsen.

Det andra jag ser i den här scenen är det oordnade. Människor kommer som de är, och de sätter sig eller ställer sig på ett sätt som återspeglar hur de förhåller sig till Jesus. Somliga stod långt bak i folkmassan och tjuvlyssnade. Andra stod i första ledet – och hejade på eller argumenterade emot.

Några lämnade allt och följde honom – lärjungarna. Andra gick hem med mer av livsmod och hopp, några till och med med liv som förändrats genom att de blivit helade från sjukdomar. Och en inte ringa mängd, framför allt makthavare, kände sig hotade.

Titta på hur distansen kan variera. När Jesus predikade satte sig somliga nära för att inte missa något. Andra, lärjungarna, var med och ”arrangerade”, de bar stolar i församlingshemmet, så att säga.

Några stod långt bort, mest för att titta på alltsammans. Några rörde sig framåt eller bakåt. För några blev det ett genombrott i livet. Andra tog artigt med sig några guldkorn, men struntade i det mesta.

Barnen springer kors och tvärs och hör mer än man tror och bryr sig mindre än man skulle önska. Men tittar på på enskildas människors rörelser så ser man att det finns väldigt många sätt att röra sig närmare eller längre bort, snett framåt eller bakåt, att lyssna nära eller att lyssna långt borta. Hur man står med armarna visar något.

Man var där under kortare eller längre tid, men man var där på egna villkor och ingen kontrollerade medlemskort eller halten på tro och engagemang. Och när det var slut så gick de flesta hem, var och en till sig. Men man hade med sig ett minne av ett sammanhang som man varit en del av.

Detta i grunden osorterade och flytande, av ständig rörelse, är en sorts utgångspunkt för att förstå kyrkan, i den tappning vi möter den i Svenska kyrkan.

Visst finns det en organisation av kyrkan som är mer eller mindre tydlig, beroende på historisk epok. Men om man vill förstå kyrkans natur så är en av de viktiga aspekterna det rätt kaotiska samlandet av människor runt Jesus.

Jesus gav och människor tog emot det man var redo för och behövde. Folkkyrkan räcker evangelium och hoppas att människor ska se var i livet gåvorna passar in.

Man var där, men det var för kortare eller längre tid och med större eller mindre engagemang. Många vandrade med ett tag, men många vände hem. Det betydde inte att man var oberörd eller att man tog avstånd från det man varit med om. Men det är så vi människor för det mesta gör när vi varit med om något; vi går hem, men vi har något med oss. Frön är sådda, insikter växer. Skörden kommer så småningom.

I detta man varit med om fanns Jesus någonstans i centrum, även om det enda man gjort varit att hålla reda på barnen som sprang omkring.

Och oavsett hur man förhöll sig till honom så var det han som var orienteringspunkten i sammanhanget. Det är inte så dumt att tänka på när verksamhet och planering gör att man som anställd kan uppleva att man själv står i centrum.

Det är en synvilla. Det är Jesus som står i centrum. Alla vi andra är delar av rörelsen som relaterar till honom.

Om man alltså tittar på hur Svenska kyrkan lever i Sverige så finns det överraskande många likheter, men man behöver förstås se igenom den formella organisationen för att se det.

Fortfarande är kyrkan samlad kring Jesus. Fortfarande sker många möten i mindre grupper, respektfullt, och i det gemensamma reflekterandets form. Och mer och mer behöver nog stärkas där.

Och lösligheten i anknytningen är likadan som i bergspredikan. De gränser som finns, av institutionell art, är få och rätt vaga.

Däremot finns det förstås mentala gränser, och de kan vara höga. Ofta har de med krav på tro att göra.

Detta är en viktig felkälla: många tänker att kyrkan är detsamma som den närmaste lärjungaskaran, och där fanns det säkert ett antal krav för att hitta sin plats.

Men det är den stora, brokiga skara som Jesus normalt relaterade till, det är den vi ska jämföra vår kyrkoidé med.

Det har djup betydelse att vi samlas kring en person, Jesus, och inte kring ett knippe doktriner.

Rätt vanligt är i dag att man uppfattar kyrkan som en förening som har en ideologi, och om man är med den föreningen så förutsätter det att man delar ideologin – ”tror på hela paketet”.

Det beror förstås på bilden av kyrkan som den lilla skaran som samlas närmast, och den bilden gifter sig alltför väl med vår tids genomideologiserade syn på vad religion i allmänhet och kristen tro i synnerhet är.

Som vi alla vet är kristet liv långt ifrån detta. Men samhällets fördomar är föreställningar som vi vigda företrädare behöver förhålla oss till.

Alla hänvisningar till att ”kristendomen säger” eller till ”kristna värderingar” etc måste tas emot med eftertanke och med kritisk distans. Räck upp handen inför Jesus när du ber nästa gång över bergspredikotexten och fråga honom om han har kristna värderingar, så får ni ett spännande samtal.

Det finns helt enkelt inget stadfast paket av kristna värderingar. Och vad ”kristendom” är varierar rätt mycket beroende på vem man frågar. Men vi rör oss kring Jesus. Gärna närmare och närmare.

Av detta kan man dra ett antal slutsatser:

- Sista ordet är aldrig sagt i den kristna läroutvecklingen. Det rör sig!
- När kyrkan agerar som en institution som har en ideologi så må det passa väl på den mediala scenen. Likaså när man talar om kyrkan som en institution med ett varumärke. Men då är vi rätt långt bort från vad det är att vara kyrka, om man ser till den lösa samling, ofta rätt luggslitna, som fanns runt Jesus.
- Människor samlas och har Jesus i sin mitt. Då händer något som inte går att fånga i begrepp som ”lära” och ”ideologi”. Det Jesus gjorde och sade tillämpas rakt in i en situation. Där händer något. Så också i dag. Är situationen ett bibelstudium så kommer livserfarenheter av ett slag. Är det en begravning så kommer andra saker att höras i det Jesus säger. Poängen är att det är när

människor möts, och Jesus talar, som något händer. Ordet får liv, och då är det som hörs bara delvis förutsägbart.

- Det viktigaste med en församling är därför dess mångfald. De som samlas måste ta ansvar för att mångfalden både består och utvecklas. Där växer tolkningar friskt. Och i ett längre perspektiv innebär det faktiskt att kyrkan rör sig.

När jag flyger drönare över bergspredikans sluttning ser det ut som en myrstack av osorterade rörelser, men om det är något vi vet om myrstackar så är det att det finns idé och systematik. Men iakttagaren greppar det inte. Det enda vi kan se är att rörelserna sker med Jesus som centrum. Anden rör vid oss. Då rör vi oss. Men kontroll har vi inte. Kanske är det det vi ser i samhället just nu, i det nyvakna, yrvakna intresset för Jesus och tro.

[Är tro något att begripa]

Det var nog bara en minoritet av dem som träffade Jesus som började skapa systematisk teologi. De flesta tog del av ett mänskligt möte som förundrade dem. De ställde sig nära eller långt borta. Men de var där. Eller så hörde de rykten, och de ryktena förhöll de sig till, så som vi förhåller oss till kända personer som vi aldrig träffat.

Inte ens lärjungarna begrep så mycket. Man ser som en röd tråd genom evangelierna hur Jesus blir frustrerad över hur lite de förstår. Eller så talar han själv i gåtor för att de inte skulle förstå.

Kanske var det ett sätt att skapa en miljö där man helt enkelt inte ska tro sig äga hela sanningen. Fläckvis, ”såsom i en spegel” anar vi Guds storhet. Jesus är en sort ”titthål” in i Guds natur. Det tvingar tron till rörlighet.

En av den moderna tidens strider som kyrkorna fått ta, som jag nyss var inne på, inte minst i västerlandet, är striden mot det intellektualiserade trosbegreppet. Vår rationalistiska tid uppfattar helt enkelt religion som en form av åsikt, en ideologi bland andra, att tro handlar om att tycka, att ha en uppfattning.

Eller så är föreställningen att tro borde erbjuda praktiska lösningar på diverse problem, att den ”fungerar”. Typ: bön är beställning och bönesvar är leverans.

En människa som lever någon form av trons liv kan därför få frågan *Vad ska det bara bra för att tro?*

Men vem har sagt att tro ska vara bra för något? Jag är ju bara fascinerad, gripen av Jesus – och vill på något sätt ha kvar honom i mitt liv. Relationer har man inte för nyttan.

Kanske är det nyttotänkandet som gör att mycket av vårt sätt att tala om tro, traditionellt, ligger inom rätt snäva områden som fråga-svar, rätt-fel, skuld-förlåtelse.

Inget av detta är förstås fel, och all levande tro vandrar förr eller senare runt i dessa områden. Men om vi tror att tro går att begränsa till att avhandla ett sådant område så blir det för litet.

I ett internationellt perspektiv har vi länge, i Sverige, haft ett av de snävaste trosbegreppen i världen, tror jag. Allt det som i ett internationellt perspektiv självklart är religionens praktik, alltså sång och dans, mat och riter, räknas här in i ett annat fack: ”traditioner” och kopplas loss från religionens helhet.

Jag hade ett nästan absurt resonemang för någon månad sedan med en person som tyckte att luthersk tro var så tråkig, för vi har ju inga fester. Katolikerna har sina karnevaler och muslimerna har sina brakfester, och så vidare.

Det var stört omöjligt att få honom att förstå att hela vårt svenska årstidsfestande är Svenska kyrkans festkalender, men våra fester har ramlat loss från liturgin. Det pågår ett vilt, kyrkligt festande bland våra medlemmar, och icke-medlemmar dessutom. Men man vet inte om det.

Och vad som nog händer är också att mycket av det som i det här föredraget kallas för ”kyrka i rörelse”, det döljs, eller hamnar vid sidan av siktfältet, eftersom vi – och då menar jag samhället – tittar alldeles för snävt. Vi som gjort hembesök i tjänsten och som suttit och hängt i köket efter fester vet att tron aldrig har försvunnit. Men den har gömt sig.

Och många har anat det. Därför ger sig föreläsningssällskap i Linköping inte. Kyrkan är i rörelse, men vart är den på väg?

Kvar blir alltså bara ideologin, vilket leder till att människor i hög grad svarar nej på frågan om de tror på Gud. Sverige framstår därmed som det kanske mest sekulariserade landet i världen, men förmodligen handlar det alltså mer om att vi har så begränsad bild av vad tro är, utifrån detta intellektualiserade och rationalistiska perspektiv.

Detta intellektualistiska och funktionsinriktade sätt att se på tro stämmer dessutom väl överens med den svenska föreningskulturen, som jag nämnde förut. Den bygger ju i hög grad på att människor med samma åsikt eller samma intresse på frivillig basis sluter sig samman och utövar sitt intresse.

Visst kan en religiös rörelse organisera sig så, men även om det är en bra organisationsform, så fångar inte den bakomliggande beskrivningen av tro fullheten i den mångfacetterade, brokiga och komplexa företeelse som tro faktiskt är.

Och framför allt är det lätt att se hur långt detta sätt att uppfatta tro har rört sig från den osystematiska rörelsen runt Jesus på bergspredikans slutning.

Här sker också sammanblandningen av det som, utifrån folkkyrkans perspektiv, är kyrkans respektive individens ansvar. Det är kyrkans ansvar att formulera och bära tron, att vara ”det troende subjektet”.

Här har den systematiska teologin verkligen sin plats. Här bor dogmerna, förklaringarna, systematiken.

När vi i trosbekännelsen säger ”jag tror” eller ”vi tror” är förstås var och en välkommen att tillämpa det på sig själv. Men i grunden är det kyrkan som säger ”jag tror”.

Individens uppgift – eller hur man nu ska säga – är att leva ett mänskligt liv, att göra gott i liv och verk, att lita på kärlekens och förlåtelsens Gud med de tankar eller ord man har på paletten – och göra sin livsresa i relationen till den Gud man anar, hoppas på eller tror på. Och det är just en resa. Kunskap och förståelse har sina platser där. Men tro är så mycket mer.

Och i viktiga stunder i livet, ofta eller sällan, återvänder man till bergspredikans sluttning, till kyrkan, och tar emot evangeliets gåvor.

Om man tittar på de där människorna som står tillsammans kring Jesus, så ser man samma fenomen återspeglad.

Det är egentligen bara lärjungarna som har en överblick över Jesu undervisning, och det är just de som får i uppdrag att föra den vidare, att skapa kyrkan som institution, den som ska bära tron genom årtusendena och vara det sammanhang där människor får göra sin resa genom tro och liv.

Men där var Jesus noggrannare; han frågade lärjungarna om deras tro på ett sätt som han inte brukade göra med andra. *Vem säger människorna att jag är – och vem säger ni att jag är?* Och Petrus får i uppdrag att bära kyrkan vidare.

Vi ser precis den här strukturen återspeglad i vigningstjänstens bärar-ansvar. Vigningstjänstens trohet är en förutsättning för folkkyrkans öppenhet.

Att kyrkan som institution står fast i troheten till lära och den teologi som anförtrotts oss är en förutsättning för att människor fritt och tryggt ska kunna röra sig och utforska närheten till Jesus i egen takt. Kyrkan som institution står fast för att kyrkan som människor ska kunna röra sig.

Här finns en fascinerande aspekt av rörelsen. Ibland säger folk, inte minst från näringslivet, till mig att kyrkan är så gammaldags att den snart dör. Då brukar jag fråga dem: hur gammalt är ditt företag?

Kyrkan har genom sitt sätt att bygga stabil grund i kyrkan som bärare av tro, och människorna i rörelse, skapat den organisation i historien som har störst flexibilitet och bäst adaptivitet av alla förekommande organisationer. Annars hade vi aldrig överlevt.

Färdigformulerade trosföreställningar hos ”vanliga människor” hör till undantagen, och det har nog alltid varit så. Men man sluter sig till sammanhang.

Det är ett stort ansvar att vara ett sådant sammanhang, att vara folkkyrka. I hög grad handlar det om respekt och stöd för människors sökande. Kyrkans egen grund är klassiskt kristen, men

gestaltningen är mer av en arena där människor vandrar sina vägar.
Tänk bergspredikan.

Om man ändå ska försöka fånga trons inre natur så ska det nog i betydligt högre grad uppfattas som ett relationellt uttryck, mer i stil med tillit, eller sökande.

Människan anar en större samhörighet, att det finns något att hålla sig till. Eller så känner man sig buren bortanför förklaringar. Människan står i relation till något eller någon. Många ser det så. De flesta utforskar det inte aktivt. Men det finns där.

[I relation till Jesus]

Ryktet började gå i det lilla landet i storpolitikens korsväg om en märklig man med ett starkt budskap. Människor blev nyfikna och började närma sig honom, och de gjorde det på väldigt många och mycket olika sätt.

Den här mångfalden av reaktioner har bestått genom årtusendena, och det är nog bara att konstatera att så här kommer det att förbli.

Böcker kommer att skrivas, böner kommer att bedjas, utsagor av Jesus kommer att styrka och trösta och de kommer också att missförstås och missbrukas. Och säkerligen kommer många att låta dem gå förbi helt utan att bli berörda. Världen är sig lik.

Vad var det som hände i människor och med människor när de mötte Jesus, sådan som han framträder i evangelietexterna? Nu smyger vi oss fram och ställer oss vid sidan om dem, och lyssnar, frågar och försöker dra slutsatser om vår egen tid och värld.

Här tar vi fantasins hjälp för att stiga in i relationen med Jesus. Vi hakar tag i människornas upplevelse på Jesu tid.

Poängen med ordet fantasi är inte att fabulera utan att använda sin inlevelseförmåga och sträcka sitt medvetande in i de sammanhang som är betydelsebärande.

Detta kan mycket väl kallas för ett sätt att be: jag stiger in i texten som deltagare och försöker samtala med Jesus, eller med

människorna runt omkring, och går på något sätt in i en levande dialog med honom.

För någon annan är det mer en fråga om en närläsning av en intressant text, ett sätt att stanna upp och gå i närkamp med en figur som otvivelaktigt har påverkat historien, förmodligen mer än någon annan. Och det finns förmodligen en massa varianter av detta.

På olika sätt kan vi alltså göra oss till del av Jesushändelsen och av de reaktioner som människorna runt Jesus visade. Att kliva in och vara med i den rörelse som skedde runt Jesus och som alltid har fortsatt att ske.

Sättet att göra detta är att välja ett relationellt förhållningssätt till Jesus. Jag analyserar inte en lära. Jag gör mig till del av ett skeende och låter det som händer hända.

Vi står där runt omkring honom och förhåller oss på olika sätt till honom. Vi låter så att säga vår mänskliga olikhet i att vara i relation hjälpa oss.

Jesus inbjuder oss alla att ta sådan plats, vare sig vi är skeptiska till alltsammans eller om vi gärna vill både stå i första ledet och följa med honom in i framtiden.

Det relationsinriktade sättet att närma sig Jesus ger både möjligheter och svårigheter. Åtminstone för mig blir personen Jesus mycket intressantare i sin mångtydighet än om han plattats till och blivit en ideologi, kristendom.

Och, eftersom jag tillhör dem som ser detta som ett sätt att be, så uppstår en värme i relationen till denne Jesus som inte går att känna i den ideologiserade Jesus.

Den ideologiserade tron är ett system. Jesus-relationen är just en relation i all den komplexitet, rörlighet och krånglighet som finns i relationer.

För han blir mycket mer svårhanterlig. Det går helt enkelt inte att skapa en manual om hur man som en ”rättrogen kristen” ska tycka i livets alla små och stora utmaningar. Och det är lätt att se att när man har skapat sådana så har det omedelbart blivit konflikter om dem.

Det är väl så livet fungerar. Hur vi relaterar till en annan människa beror på vilka vi är, och hur den personen kommer att tilltala oss styrs rätt mycket av situationen.

Enkla frälsningsbudskap har rätt mycket i likhet med den gamla insikten att om man bara har en hammare i verktygslådan så tenderar man att se alla problem som spikar.

Att lära känna Jesus som person är att lära känna motstridighet, brokighet, känslor, personlig föränderlighet.

Jesus som tolv år i templet är en annan person än den Jesus som träder fram vid dopet i Jordan men med en kärna och linje bevarad, precis som det är för oss alla. Det är inte mallarna som ska tolka Jesus-berättelserna utan Jesus-berättelserna som ska utmana våra mallar.

Det här är en del av kyrkans rörelse, och den har alltid funnits. Människor har alltid sagt saker som: *kyrkan säger att Gud hör bön, men pappa dog ändå*. Frågor ställs. Trevande svar ges. Perspektiv flyttas. Nya böner bedes. Och så vidare. Kyrkan är i rörelse.

Ur detta kommer den lutherska kyrkans glädje över predikan. Den är ett sätt att peka på Jesus och försöka förstå vad han gör och är och säger i vår tid.

Därför är det inte så att predikan inte får motsägas. Det är tvärtom: predikan ska motsägas, för den är levande ord om en levande relation uttalad bland levande människor. Då blir perspektiven nästan oändliga. Och det är som det ska.

Kära kollegor: nu kommer ytterligare en käpphäst, och det är den pedagogiska figuren "Tio minuter om". I varje sammanhang ni stiger in i, bjud på tio minuters grundläggande kristen undervisning. Och ge människor tillfälle att säga emot. Vid kyrkkaffet, ge alltid tio minuters möjlighet att samtala om predikan. Så att man kan säga emot. Då blir det rörelse! Och halva nästa söndags predikan blir skriven direkt, dessutom.

[Den interreligiöse Jesus]

Ett av de djupaste andliga samtalen som Jesus har i Bibeln, det har han med den samariska kvinnan, hon vid Sykars brunn. Samarierna var ju av det som vi dag skulle kalla för en annan religion, och det var skarpa spänningar mellan judar och samarier.

Kvinnan försöker ställa ”religionerna” mot varandra, men Jesus lyfter frågan till ett annat plan och pekar på en kommande enighet mellan människor. Hon försöker inte omvända honom och han försöker inte omvända henne. De möts i ”ande och sanning” inför Gud.

Förvånansvärt många av berättelserna om Jesus handlar om hur Jesus agerar över det vi i dag kalla för religionsgränser. Han agerar alltid med respekt, och det finns bara ett tillfälle då han uttrycker tvekan för att hjälpa med hänvisning till etnisk eller religiös tillhörighet, när han möter en syro-feniciska kvinna.

Men just denna berättelse är faktiskt också den enda Jesusberättelse, så vitt jag vet, där Jesus ändrar sig. Och det blev detta perspektiv som kom att bli kyrkans hållning. Kyrkan räcker ut sina händer till människor utan att bry sig om etnisk bakgrund eller religiös tillhörighet. Jesus rörde sig. Kyrkan flyttade sig. Och människor fick nya möjligheter.

Berättelsen om den barmhärtige samariern är den tydligaste mönsterberättelsen för detta. Här dyker återigen samarierna upp, och denna gång är det samariern som får vara exemplet. Det är en av ”de” som hjälper en av ”oss” – och Jesus lyfter fram honom som exempel.

Och samariern är frikostig. Han hyser in den slagne på hotell, och lovar att komma åter och höra efter hur det är med honom. Han gör långt mer än minimum.

Öppenheten för det interreligiösa är alltså inte ett kyrkans snedsteg utan något som ligger i vårt dna.

Vi har Jesus som förebild inte bara i att lyssna och hjälpa utan också i att inse att vi har något att lära av alla människor, oavsett vilken tro de bekänner sig till.

I Svenska kyrkans kyrkoordning uttrycks detta med orden. ”den vidare ekumeniska kallelsen är att verka för kyrkans enhet,

mänsklighetens gemenskap och världens helande, samt att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition.” (KO 14:e avd inl).

Bibeln vittnar om vår olikhet, inte om vår likhet. Det finns ett myller av berättelser som står i strid med varandra. Bibeln ger ett tvärsnitt av det mänskliga och låter oss ana en Gud som verkar mitt i allt detta. Bibeln ger få argument för kulturell eller etisk likhet. Däremot för barmhärtighet mot varandra och respekt för olikhet.

[Följ mig – eller inte]

Avslutningsvis och för att knyta samman, det är alltså rätt sällan som Jesus säger åt folk att de ska följa honom. Han förutsätter snarare att de ska gå hem och leva vidare i sina sammanhang.

Och detta var vanliga judiska sammanhang. Jesus var jude, han förblev det, och alla hans nära anhängare under hans livstid var judar.

Och, han hade alltså en mångfald med kontakter med människor av det som vi i dag skulle kalla för andra religioner. Inte heller där driver han någon sorts linje att människor borde ”byta religion” i ideologisk bemärkelse. Men var så säker, på bergspredikans fält sätts de flesta i rörelse, oavsett vad de har för ursprung och utgångspunkter.

Relation och rörelse är väl någon sorts sammanfattning av denna stund, människor som rör sig där vi uppfattar Jesus som en orienteringspunkt.

Alla måste inte in i gemenskaper, men det måste finnas gemenskaper som är beredda att ta emot, att räcka bröd och fiskar när människor hungrar, att trösta och hela. Sådana behövdes det många då, därför var lärjungarna så viktiga. Och anställda och ideella i dag.

Historiskt sett har efterföljelsen, att följa Jesus, ofta framställts som ett brott med ett vardagligt, normalt liv. Jag är rätt säker på att det inte var så människor omkring honom uppfattade det.

Han involverade människor i lösa nätverk. Och just detta är nog en pusselbit till hur vi kan förstå folkkyrkans uppdrag och förbli en kyrka i rörelse.

Glädje, befrielse, äkthet och nåd skapar en doft av gudsriket som människor uppfattade och sökte. Och så är det också i dag.

*Ärkebiskop Martin Modéus
diakon- och prästmötet 11 september 2025*